
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 331.108.330

С. Р. Пасєка, к.е.н., доцент

**СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНУ:
ОЦІНКА СТАНУ З ПОЗИЦІЙ ПОТРЕБ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ**

***Анотація.** Проведено аналіз компонентних складових соціально-трудового потенціалу регіону в контексті реалізації цілей Стратегії розвитку Черкаської області до 2015 року. Визначено та конкретизовані нові стратегічні перспективи розвитку Черкащини з позиції потреб модернізації економіки регіону і з метою збереження та ефективного використання соціально-трудового потенціалу.*

***Ключові слова:** соціально-трудова потенція, структура соціально-трудова потенція, модернізація економіки, стратегія розвитку регіону.*

С. Р. Пасєка, к.э.н., доцент

**СОЦИАЛЬНО-ТРУДОВОЙ ПОТЕНЦИАЛ РЕГИОНА:
ОЦЕНКА СОСТОЯНИЯ С ПОЗИЦИИ НУЖД МОДЕРНИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА**

***Аннотация.** Проведен анализ компонентных составляющих социально-трудова потенция региона в контексте реализации целей Стратегии развития Черкасской области до 2015 года. Определены и конкретизированы новые стратегические перспективы развития Черкащины с позиции потребностей модернизации экономики и с целью сохранения и эффективного использования социально-трудова потенция.*

***Ключевые слова:** социально-трудова потенция, структура социально-трудова потенция, модернизация экономики, стратегия развития региона.*

S. R. Pasiеka, candidate of economic sciences, associate professor

**SOCIAL AND LABOUR POTENTIAL OF THE REGION:
STATE ESTIMATION IN TERMS OF REGIONAL ECONOMY MODERNIZATION**

***Abstract.** The components of the regional social and labour potential are analyzed in the context of implementing the goals of Cherkasy region development Strategy by 2015. New strategic prospects of Cherkasy region development are defined and specified in terms of economic modernization necessity and for the purpose of preservation and efficient use of social and labour potential.*

***Keywords:** social and labour potential, social and labour potential structure, economic modernization, regional development strategy.*

Актуальність теми дослідження. Формування соціально-трудова потенціялу і перспективи його реалізації в регіонах є визначальним для майбутнього України. Затяжна фінансово-економічна криза, яка нині охопила світ, породжує ситуацію, коли не лише економіки окремих держав, зокрема, України, але й окремих внутрінаціональних утворень (регіонів) усе частіше виступають у ролі окремих гравців на внутрішньому та зовнішньому ринках. Відтак, постає питання розробки виваженої політики на рівні окремих територіальних суспільних систем, моделювання стратегій, які б відіграли дієву стабілізуючу роль у відновленні економічної рівноваги розвитку усього регіону в умовах модернізації економіки України. Це повною мірою стосується Черкаської області.

Постановка проблеми. Модернізація економіки регіону вимагає нових підходів до використання і розвитку трудова потенціялу. Соціально-трудова потенція є надзвичайно важливою категорією, яка відображає рівень розвитку соціально-трудова відносин, у тому числі ефективність соціальних взаємодій на засадах соціальної інтеграції та справедливості. У сучасних умовах він постає важливим стратегічним орієнтиром управління процесами регіонального розвитку, адже комплексно відображає демографічну, економічну, інтелектуальну, соціальну та психофізіологічну специфіку відповідної території. Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2015 року було задекларовано необхідність розробки регіональних стратегій на відпо-

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

відний проміжок часу [1]. Завершення терміну реалізації таких документів зумовлює потребу якісного перегляду чинної стратегії розвитку регіону, об'єктивного моніторингу виконання стратегічних цілей і завдань, адже даний регіон, володіючи значним ресурсним потенціалом, втрачає позиції за демографічно-інтелектуальними параметрами, а соціально-трудова потенція не використовується і не відтворюється належним чином.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В етимологічному значенні поняття «потенціал» латинського походження – від «potential», що означає «сила» або «міць». В економічних науках воно почало використовуватися для уособлення комплексної характеристики рівня економічної могутності нації, наявних ресурсів і можливостей забезпечувати розширене відтворення, суспільні потреби та соціально-економічний прогрес суспільства. Подібна логіка задіяна при внесенні поняття «потенціал» у сферу економіки праці та зайнятості, де воно стало об'єктом уваги представників різних наукових шкіл. Ці питання досліджували такі вчені, як Л. Абалкін, В. Антонюк, О. Анчишкін, В. Архангельський, І. Бережна, К. Воблій О. Грішнова, М. Долішній, С. Злупко, А. Колот, В. Лич, Е. Лібанова, В. Немчинов, О. Новікова, Л. Ноджак, В. Онікієнко, В. Приймак, І. Рєпіна, У. Садова, М. Семікіна, Л. Семів, С. Струмилін, Н. Тітова, Л. Шаульська, Л. Шевчук та інші. Незважаючи на вагомість отриманих наукових результатів, науковці дотримуються погляду, що проблеми ефективного використання трудового потенціалу все ще остаточно не досліджені, оскільки залишаються нестабільними соціально-трудова відносини, не вдалося зупинити кризові явища у функціонуванні соціально-трудова сфери загалом. Недостатньо вивченими залишаються регіональні особливості соціально-трудова потенціалу, соціально-економічні важелі оптимізації його розвитку відповідно до стратегічних потреб економіки області та при формуванні нової стратегії регіону, і це вимагає активізації наукових досліджень в цьому напрямі.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є окреслення пріоритетів ефективного використання соціально-трудова потенціалу регіону для формування нових стратегічних перспектив розвитку регіону на період до 2025 року з метою модернізації економіки Черкащини, які б враховували подолання диспропорцій у компонентній структурі соціально-трудова потенціалу відповідно до галузевої структури регіональної економіки.

Виклад основного матеріалу. Соціально-трудова потенція регіону – це комплексна категорія, яка відображає інтегральну сукупність кількісно-якісних характеристик населення, здатного до праці (тобто наявних ресурсів і резервів живої праці).

У географічному відношенні Черкащина – одна з центральних областей України, яка володіє величезним ресурсним потенціалом, проте доволі часто стикається з проблемами належного його відтворення. Впродовж усіх років державної незалежності зовнішні та внутрішні фактори призводили до необґрунтованих втрат цього потенціалу як з огляду цілей людського розвитку, так й критеріїв ефективності економіки регіону та держави. Особливо показовими стали втрати відтворення соціально-трудова потенціалу.

Нині для визначення поняття соціально-трудова потенціалу використовуються три основні підходи (узагальнено на основі підходів В. Онікієнка, Д. Богині та О. Грішнової, С. Пирожкова, Л. Шевчук та інших [2, с. 35; 3, с. 42; 4, с. 9; 5, с. 26]). По-перше, трудова потенція як один із напрямів конкретизації категорії «робоча сила». На відміну від трудових ресурсів трудова потенція відображає не просто загальну чисельність носіїв, здатних до праці, але й їхні освітньо-кваліфікаційні характеристики і тривалість участі певної сукупності працездатного населення в суспільній праці за відповідних умов. По-друге, трудова потенція – це людські ресурси праці, які має суспільство на певному етапі свого розвитку (чисельність працездатного населення і його якісні характеристики). Тобто в цьому разі трудова потенція розглядається через призму поняття «трудова ресурси». По-третє, трудова потенція – форма втілення особистого фактора виробництва (людського фактора). Не вдаючись до конкретизації особливостей розгортання наукової дискусії, зазначимо, що нами поділяється точка зору, згідно з якою соціально-трудова потенція є складною комплексною характеристикою, яка уособлює приховані можливості людського розвитку території, закладені у внутрішній структурі самої людини та середовища її існування. Іншими словами, це той потенційний запас соціально-трудова можливостей регіону, що формується демографічними, економічними, політичними, соціальними, культурно-історичними, географічними та іншими чинниками, виявляючи себе у соціально-трудова сфері в результаті активних соціальних взаємодій і взаємозалежностей, впливаючи на соціально-економічний розвиток регіону. З такої позиції зроблена спроба розробки пропозицій щодо формування нової стратегії розвитку регіону Черкащини на період до 2025 року.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Економічна модернізація передбачає інтенсифікацію процесу економічного відтворення, котра досягається завдяки зростанню спеціалізації та диференціації праці, енергетичного устаткування виробництва, перетворення науки на виробничу (економічну) силу та розвитку раціонального управління виробництвом. Як засвідчує аналіз стану та динаміки змін компонентної структури соціально-трудового потенціалу Черкаської області, мова йде про депресивний регіон, який потребує модернізації економіки, у якому мають місце низькі або близькі до них значення показників природного відтворення населення, економічної активності, освітньо-кваліфікаційної підготовки, а також відзначаються негативні вияви деградованої економічної поведінки (такі, як аморальність, неорганізованість, анемічність тощо). Усе це тісно корелює з факторами деформації попиту на робочу силу тощо (табл. 1).

Зупинимось докладніше на природній основі соціально-трудового потенціалу Черкаської області – відтворенні населення та його здоров'ї.

Природний рух населення, як першооснова відтворення населення у Черкаській області, з року у рік демонструє негативну тенденцію. Незважаючи на те, що в останні роки ситуація поліпшилася (рівень зростання на 22,5 %), абсолютне значення показника залишається від'ємним, при чому коливається у межах рівня 1995 року (-7,4).

Суттєвою детермінантою відтворення населення регіону є міграція (у 2010 році міграційний приріст населення скоротився на 3,7 тис. осіб проти -5,1 тис. осіб у 2000 році). Проте, найбільш значущою для регіону є динаміка показників народжуваності та смертності населення (тут і нижче дані стосовно демографічних показників наводяться на основі джерела [7]).

У регіоні рівень народжуваності в 2010 році становив 9,7 осіб на 1 000 населення. За 10 років його значення зросло майже на третину (29,3 %). Водночас, привертає увагу відмінність тенденції між містом та селом (у міських поселеннях зростання становило 39,4 %, в сільських – лише 17,5 %) (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз окремих компонент розвитку
соціально-трудового потенціалу Черкаської області, 2000-2010 р.*

Показник	Величина		Рейтинг Черкаської області		Регіон-лідер, 2010 р.	Показник регіону-лідера, 2010 р.
	2000 р.	2010 р.	2000 р.	2010 р.		
1	2	3	4	5	6	7
Демографічна компонента						
Чисельність наявного населення, тис. осіб	1431,0	1295,2	14	14	Донецька область	4466,7
Медіанний вік населення, років	39,3	41,3	4	5	Чернігівська область	42,8
Природний приріст населення на 1000 осіб, осіб	-9,3	-7,2	19	20	Закарпатська область	2,7
Демографічне навантаження на населення працездатного віку на 1000 осіб, осіб	858	719	4	5	Чернігівська область	745
Міграційний приріст населення, тис. осіб	-5,1	-3,7	15	17	Київська область (без м. Київ)	26,4
Економічна компонента						
Чисельність зайнятих у віці 15-70 років, %	59,4	58,4	21	11	АР Крим (без м. Севастополь)	60,5
Економічна активність населення, % до населення віком 15-70 років	59,3	64,3	21	5	Чернігівська область	65,6
Попит на робочу силу, тис. осіб	1,5	0,3	11	24	Дніпропетровська область	7,7
Рівень безробіття за методологією МОП	12,0	9,9	14	6	Рівненська область	11,4
Інтелектуальна компонента						
Підвищення кваліфікації кадрів, % до загальної кількості працівників	4,2	6,6	22	22	Дніпропетровська область	12,4
Чисельність фахівців, які виконують наукові та науково-технічні роботи у розрахунку на 10 тис. зайнятих, осіб	26,3	32,4	16	13	Харківська область	229,2
Частка штатних працівників, які мають повну вищу освіту, %	16,4	28,7	22	19	Харківська область	39,1

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7
Соціальна компонента						
Рівень бідності за середньоукраїнською межею, %	25,9	14,1	13	25	Житомирська область	40,8
Рівень злочинності на 1 000 наявного населення	9,8	8,4	14	15	Дніпропетровська область	15,0
Забезпеченість населення житлом, у середньому на 1 особу, м. кв. загальної площі	25,3	26,2	3	3	Київська область (без м. Київ)	31,6
Психофізіологічна компонента						
Економічно неактивне населення у віці 15-70 років, тис. осіб	419,0	349,9	11	14	Донецька область	1271,6
Кількість інвалідів, осіб	86180	89270	13	14	Донецька область	262617
Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел у розрахунку на квадратний кілометр	14,5	6,4	12	11	Донецька область	57,1

* Розраховано автором на основі джерела: [6]

Це сигналізує про дальше поглиблення депопуляційних ознак розвитку Черкащини. Для регіону з вираженою аграрною спеціалізацією зниження репродуктивної функції сільського населення є негативним чинником відтворення соціально-трудоного потенціалу. На перспективу воно обертається зростанням рівня демографічного навантаження на осіб працездатного віку (уже нині медіанний вік населення зріс з 39,3 років у 2000 році до 41,3 років у 2010 році).

Аналізуючи рівень смертності можна зазначити, що у 2010 році значення цього показника становило 16,9 осіб на 1 000 населення. За 10 років воно знизилось на 2,87 %, тобто має місце дещо позитивна динаміка. Суттєвими є розбіжності тенденцій рівня смертності в розрізі міських та сільських поселень (якщо у містах зростання відбулося на 1,53 %, то у селах – зменшення на 3,59 %). Це має пряме відношення до формування загальної картини, яка стосується тенденцій тривалості життя та здоров'я населення регіону. Загалом, незважаючи на позитивні тренди окремих показників медико-соціальної статистики (зменшення кількості самогубств на 100 тис. населення з 34,5 у 2000 році до 25,2 у 2010 році, а також смертності населення з зовнішніх причин – з 98,1 в 2000 році до 65,9 в 2010 році), прямі втрати соціально-трудоного потенціалу тісно корелюють з новими хворобами соціального характеру та різким погіршенням здоров'я населення.

У регіоні спостерігаються вкрай негативні тенденції щодо рівня захворюваності мешканців Черкащини на туберкульоз. Саме ця хвороба суттєво впливає на рівень смертності населення (кореляція між цими показниками становить майже 0,75). Якщо в 2000 році рівень захворюваності населення на активний туберкульоз (діагноз встановлений вперше в житті) на 100 тис. населення становив 50,7, то вже в 2010 році – 59,8. Іншою загрозою є стрімкий ріст кількості ВІЛ-інфікованих осіб: за офіційними даними 471 особа в 2010 році проти 148 у 2000 році (варто наголосити, що дана проблема є надзвичайно актуальною для всієї України і вимагає комплексних й оперативних дій: якщо по області показник зріс у майже 3,2 рази, то по Україні в цілому – у 3,6 раз). Особливо слід акцентувати увагу на ще одній загоді відтворення соціально-трудоного потенціалу – інвалідизації економічно активного населення – за останні 10 років показник зріс на 3,6 % в абсолютному вимірі і на понад 10 % у розрахунку 1 000 наявного населення. Серед позитивних аспектів відтворення соціально-трудоного потенціалу заслуговує на увагу показник середньої тривалості життя населення Черкащини (за 10 років зріс майже на 2 % – з 68,6 років у 2000 році до 69,9 років у 2010 році), а також ймовірності дожити до старості (з 0,644 до 0,703).

Таким чином, наведені дані свідчать, що за деформаціями демографічної компоненти відтворення соціально-трудоного потенціалу Черкащина є одним з надзвичайно показових регіонів України. Це обумовлює гостру потребу вироблення належної стратегії подолання проблем.

Певним поштовхом виходу із скрутною ситуації можуть слугувати пропозиції, які ґрунтуються на результатах проведеного регресійного аналізу показників демографічної компоненти соціально-трудоного потенціалу та ВРП на душу населення (табл. 2).

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Таблиця 2

Динаміка показників природного руху населення та валового регіонального продукту
Черкаської області в 2001-2010 рр.*

	22001	22002	22003	22004	22005	22006	02007	22008	02009	22010
Рівень народжуваності, %	7,5	7,2	7,4	7,7	7,7	7,7	8,6	8,9	9,5	9,7
Рівень смертності, %	17,2	17,6	17,6	18,1	18,6	18	18,2	17,9	16,9	16,9
Рівень природного приросту, %	-9,9	-10,2	-9,9	-10,4	-10,9	-9,4	-8,3	-8,4	-7,3	-7,2
ВРП на душу населення, дол. США	473,9	523,3	625,4	674,1	974,4	1227,4	1559,4	2128,5	1430,3	1514,7

* Розраховано автором на основі джерел: [6; 8]

Так, між показником рівня природного приросту населення та рівнем валового регіонального прибутку в 2000-2010 роках існує кореляційний зв'язок ($r=0,69$), що дозволяє використати метод регресійного аналізу, а саме побудувати регресійну модель взаємозв'язку:

$$Y = 0,0015x - 10,79,$$

де y – коефіцієнт природного приросту населення, проміле;

x – валовий регіональний продукт на одну особу, у дол. США.

Дана модель є адекватною, відповідає вимогам за значеннями F-статистики, значення нормованого $\bar{R}^2 = 0,42$. Коефіцієнт еластичності зміни рівня природного приросту від значення ВРП на душу населення вказує, що зростання ВРП на душу населення на 1 % спричиняє зростання природного приросту у відповідному році на 0,17 % ($E_{y,x} = 0,17$).

За допомогою здійснення схожих операцій аналізу побудовано модель зміни рівня природного приросту від зміни рівня ВРП на душу населення у попередньому році:

$$Y = 0,002x - 11,23,$$

де Y – рівень природного приросту в t році;

x – рівень ВРП на душу населення в $t-1$ році.

$$\bar{R}^2 = 0,76; E_{y,x} = 0,22.$$

Розрахунки показують, що від'ємним демографічним тенденціям у Черкаській області можна запобігти при підвищенні показника ВРП до рівня 5 615 дол. США на одну особу (досягнення цього значення є передумовою досягнення у наступному році за розрахунковим нульового значення коефіцієнта природного скорочення населення). Це у 3,7 рази вище рівня 2010 року й більш як у 13,7 разів рівня 2000 року.

Для порівняння, зазначимо, що у 2010 році в Україні середньодушовий обсяг ВВП становив 3 013 дол. США. Значення показника було значно нижчим переважної більшості країн Європи. Зокрема, у Румунії воно становило 7 542 дол. США, РФ – 10 356 дол. США, Польщі – 12 323 дол. США, Німеччині – 40 274 дол. США, Італії – 34 059 дол. США, Чехії – 18 277 дол. США [9].

Звісно, бажаний рівень економічного розвитку регіону є важкодосяжний у найближчі роки. Проте це зовсім не означає, що його не можна досягнути у перспективі. Центральним питанням стає розробка програмних заходів до оновлення змісту Стратегії розвитку регіону Черкащини.

У цільовій спрямованості нової стратегії регіонального розвитку основний фокус уваги повинен бути зосереджений на подоланні проблем з яскраво вираженою хронічністю та поглибленням їх деструктивного впливу на інші сфери суспільного життя.

Так, у Стратегії регіонального розвитку Черкаської області до 2015 року реалізація основної мети – підвищення рівня життя населення та вихід на якісно нові соціальні стандарти, – розглядається у тісному зв'язку із заходами із забезпечення збалансованості ринку праці та забезпечення повної продуктивної зайнятості населення [10]. Цьому слугує ідея розвитку конкретних видів економічної діяльності відповідно до ресурсного потенціалу регіону (табл. 3).

Без сумніву, абсолютно логічним є визначення вказаних стратегічних пріоритетів базового документу, що й нині регламентує розвиток Черкащини. У ньому достатню увагу звернено на необхідності інноваційного розвитку, а також значного удосконалення мережі комунікацій, у тому числі доступу до світових інформаційних ресурсів, що є важливими управлінськими рішеннями в контексті розвитку інтелектуальної складової соціально-трудоного потенціалу. Проте, моніторинг цільових показників реалізації Стратегії показує, що основні групи проблем зосереджені в недо-

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Таблиця 3

Цільові пріоритети Стратегії розвитку Черкаської області до 2015 року*

Стратегічна мета: підвищення рівня життя населення та вихід на якісно нові соціальні стандарти			
№ з/п	Основні напрями розвитку	Ціль	Пріоритети досягнення цілі
1	Розвиток високопродуктивного агропромислового комплексу	Збільшення виробництва та реалізації продукції рослинництва і тваринництва, її переробки, зберігання та забезпечення продовольчої безпеки області	Нарощування виробництва продукції тваринництва за рахунок збереження, відтворення та нарощування чисельності поголів'я сільськогосподарських тварин
			Збільшення виробництва продукції рослинництва за рахунок поліпшення реалізації потенціалу продуктивності культур
			Розвиток сільських територій
2	Розвиток високотехнологічного машинобудування	Забезпечення випуску конкурентоспроможної продукції та сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва	Посилення інноваційної складової галузі
			Розвиток транспортного машинобудування в області
3	Реструктуризація хімічної промисловості	Подальший розвиток хімічної галузі	Залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій на впровадження нових видів продукції та ресурсозберігаючих технологій
4	Розбудова та модернізація транспортної інфраструктури. Розвиток телекомунікацій та системи зв'язку	Розбудова та модернізація транспортної інфраструктури	Надання господарському комплексу і населенню послуг щодо перевезення вантажів та пасажирів
		Розвиток телекомунікацій та системи зв'язку	Розвиток інфраструктури зв'язку, модернізація та вдосконалення мережі телекомунікацій, поштової служби зв'язку на базі впровадження інноваційних вітчизняних технологій, їхнє інтегрування в глобальні інформаційні структури, у тому числі в мережу Інтернет, створення сприятливих умов для доступу широких верств населення до світових інформаційних ресурсів
5	Реалізація Державної програми «Золота підкова Черкащини» на 2006-2009 роки	Збереження національних історичних пам'яток	Зміцнення матеріально-технічної бази об'єктів історичної спадщини та розвиток їх туристичної привабливості

* Складено автором на основі джерела: [10]

статньому врахуванні не лише факторів зовнішнього, але й внутрішнього характеру розвитку регіону. У цьому плані нереальними для вирішення до 2015 року стали такі цілі, як розвиток сільських територій (пріоритет для досягнення цілі № 1), де нині значно скоротилась чисельність населення (за останні 50 років у понад 2 рази), зросло демографічне навантаження на населення працездатного віку та практично не відбувається розвиток соціальної інфраструктури (введення в експлуатацію місць дошкільних, інших навчальних закладів, лікарняних, амбулаторно-поліклінічних установ тощо). Дискусійною є й ефективність реалізації цілі зайнятості сільського населення. Адже, показники хоча й вищі порівняно з міськими поселеннями, проте тут «спрацювало» рішення Уряду зараховувати до зайнятого населення усіх тих осіб, що мають у власності земельну ділянку садово-городнього призначення. Сформулюємо стратегічні перспективи розвитку Черкащини на період до 2025 року, враховуючи при цьому: по-перше, стратегічні орієнтири розвитку Черкаської області протягом останніх майже 10-ти років, для виконання яких докладлись уже значні зусилля; по-друге, позитивні та негативні зрушення за соціально-економічними показниками, зокрема тими, що проявляються у компонентній структурі соціально-трудоного потенціалу; по-третє, наведені вище вихідні до вирішення проблеми дещо соціокультурного та інтелектуального характеру.

Так, у новій стратегії поряд із пріоритетами, які спрямовані на розвиток конкретних видів економічної діяльності (у сільському господарстві – виробництво плодоягідних, винограду і соняшнику, у промисловості – виробництво вати бавовняної віскозної, інших текстильних матеріалів та хімічних волокон, у сфері послуг – сільського зеленого туризму), повинен фігурувати окремий блок питань, які стосуються подолання диспропорцій у компонентній структурі соціально-трудоного потенціалу Черкащини. У цьому плані вартувало б деталізувати дерево цілей за окремими напрямками:

- у демографічному аспекті: посилити стимулювання народжуваності населення з подальшим утриманням позитивних тенденцій; протидія міграційному відтоку населення з метою недопущення надмірних втрат демографічного потенціалу – особливо на селі;

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

- в економічному аспекті: стимулювати зростання дохідності праці зайнятого населення через розвиток транспортного машинобудування – як ключової працемісткої галузі промисловості регіону, здатної не лише забезпечити мультиплікативний ефект для утворення малого і середнього бізнесу, зростання самозайнятості; внутрішнього інвестування капіталу в регіональну економіку, але й поставити економіку регіону на визначену вище колію нормативних показників ВРП на душу населення;

- у соціальному аспекті: забезпечити розвиток об'єктів соціальної інфраструктури пропорційно до показників стану розвитку соціально-демографічного потенціалу території; підвищення якісної складової соціальних взаємодій - через активізацію участі населення у різних формах соціального діалогу; формування інституту соціальної відповідальності; підвищення моральності населення;

- в інтелектуальному аспекті: розгорнути рух за формування належної мережі забезпечення неперервної освіти мешканців регіону; гуманізації світоглядних поглядів населення; стимулювання інноваційної активності молоді та осіб старшого віку, формування інтелектуальної власності представників регіону тощо;

- у психофізіологічному аспекті: активізувати пропаганду здорового способу життя населення.

Висновок. Модернізація економіки регіону передбачає розстановку пріоритетів реалізації основних цілей розвитку регіону, які повинні визначатись, виходячи з реальних ресурсних можливостей, які акумульовані в регіоні (природно-географічних, фінансових, матеріально-технічних, кадрових, часових) та можуть бути мобілізовані через відповідні рішення місцевих органів державної влади із забезпеченням їх відтворення (економічний і соціальний ефекти). Практичне втілення пріоритетів досягнення цілей нової стратегії, що спрямовані на ефективне використання соціально-трудового потенціалу регіону на засадах сталого розвитку, мають виражатись у підборі спеціального управлінського інструментарію. Реалізуючись у межах адміністративно-правових, економічних та соціально-психологічних методів державного управління, він має забезпечувати послідовне виконання положень документу, не допускаючи його декларативності. Звісно, що оновлення змісту Стратегії розвитку Черкащини має відбуватися одночасно по усіх її блоках.

В умовах кризи є певні доповнення до шляхів реалізації Стратегії. Так, нами відстоюється доцільність розробки окремих пакетів антикризових заходів (із цільовим фінансуванням). Так, один пакет мав би бути здебільшого спрямований на підприємства, які мають проблеми у своїй господарській діяльності. Другий пакет – щодо інфраструктурних проектів у таких галузях та сферах, як енергетика, транспорт, водопостачання і каналізація, захист довколишнього середовища, житлове будівництво, освіта, культура та спорт. Третій пакет антикризових заходів – на зменшення бюджетних витрат, підтримку бізнесу через кредитування та субсидювання процентної ставки і сприяння підприємствам-експортерам. Серед заходів, спрямованих на зменшення бюджетних витрат, мала б бути заборона купівлі меблів, обладнання, автомобілів, скорочення інших витрат на утримання органів влади.

Іншим вектором уваги є заходи з протидії деградації ціннісних орієнтацій суспільства зі зрушенням *світоглядної культури*, нівелювання моральних засад соціальних взаємовідносин, поширення соціального виштовхування та, як наслідок, соціального відчуження. Такі, на перший погляд, не вкрай важливі проблеми одночасно впливають на господарську діяльність у регіоні, є вихідними (першочерговими) до подолання, що забезпечить значно ефективніше подальше регулювання диспропорцій у компонентній структурі соціально-трудового потенціалу.

Література

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2006 року № 1001 : Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.gada.gov.ua/laws/show/1001-2006-%D0%BF>
2. Оникиенко В. В. Трудовой потенциал УССР, программно-целевое управление / В. В. Оникиенко, Е. М. Либанова // Вестник АН УССР. – 1986. – № 1. – С. 34-46.
3. Богиня Д. П. Основи економіки праці : навч. посіб. / Д. П. Богиня, О. А. Грішнова. – К. : Знання-Прес, 2000. – 313 с.
4. Пирожков С. Відтворення трудового потенціалу / Сергій Пирожков // Економіка Рад. України. – 1991. – № 7. – С. 8-12.
5. Шевчук Л. Т. Медико-соціальні аспекти використання трудового потенціалу : регіональний аналіз і прогноз / Л. Т. Шевчук. – Львів, 2001. – 489 с.
6. Регіони України : Статистичний збірник. 2010. Частина I / За ред. О. Г. Осауленка // Державний комітет статистики України. – К., 2010. – 368 с.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

7. Населення України за 2009 рік. Демографічний щорічник / Державний комітет статистики України. – Київ, 2010. – 450 с.
8. Валовий регіональний продукт : Статистична інформація: Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. List of countries by GDP (nominal) per capita: Wikipedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_\(nominal\)_per_capita](http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_(nominal)_per_capita)
10. Стратегія розвитку регіону : Черкаська обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oda.ck.ua/index.php?lng=ukr&article=1231>

Bibliography

1. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na period do 2015 roku : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.07.2006 roku № 1001 : Zakonodavstvo Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-p>
2. Onikiyenko V. V. Trudovoy potentsial USSR, programno-tselevoye upravleniye / V. V. Onikiyenko, Ye. M. Libanova // Vestnyk AN USSR. – 1986. – № 1. – S. 34-46.
3. Bohynia D. P. Osnovy ekonomiky pratsi : navch. posib. / D. P. Bohynia, O. A. Hrishnova. – K. : Znannia-Pres, 2000. – 313 s.
4. PyrozHKov S. Vidtvorennia trudovoho potentsialu / Serhii PyrozHKov // Ekonomika Rad. Ukrainy. – 1991. – № 7. – S. 8-12.
5. Shevchuk L. T. Medyko-sotsialni aspekty vykorystannia trudovoho potentsialu: rehionalnyi analiz i prohnoz / L. T. Shevchuk. – Lviv, 2001. – 489 s.
6. Rehiony Ukrainy : Statystychnyi zbirnyk. 2010. Chastyna I / Za red. O. H. Osaulenka // Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy. – K., 2010. – 368 s.
7. Naselennia Ukrainy za 2009 rik. Demohrafichnyi shchorichnyk / Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy. – Kyiv, 2010. – 450 s.
8. Valovyi rehionalnyi produkt : Statystychna informatsiia : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. List of countries by GDP (nominal) per capita: Wikipedia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : [http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_\(nominal\)_per_capita](http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_(nominal)_per_capita)
10. Stratehiia rozvytku rehionu : Cherkaska oblasna derzhavna administratsiia [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.oda.ck.ua/index.php?lng=ukr>

Надійшла 03.02.2012